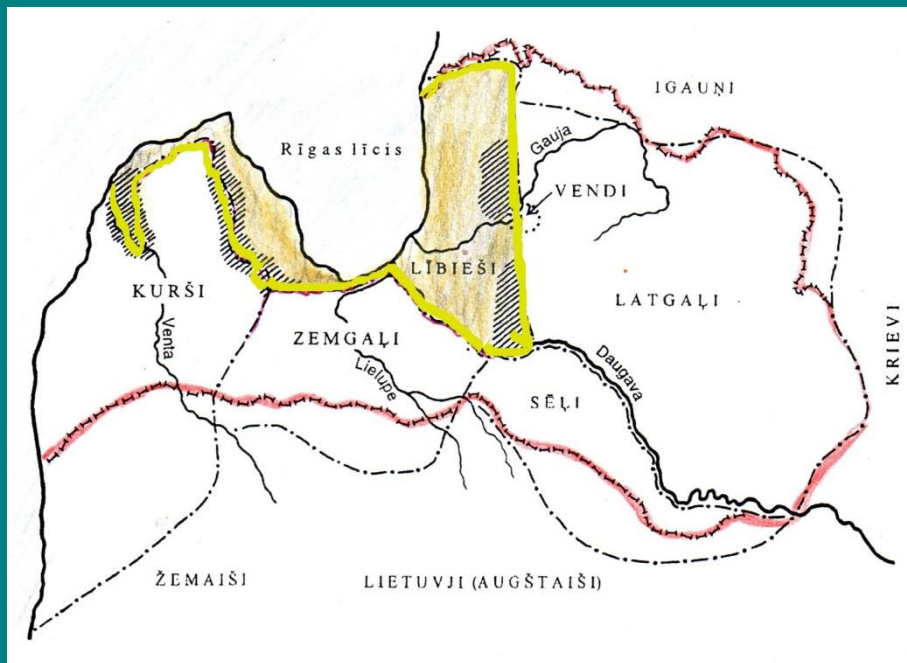

Lībiskā kultūrtelpa Ziemeļkurzemē

2017. gada 30. novembris

Latvijas teritorijā dzīvojošās ciltis 11. un 12. gs.

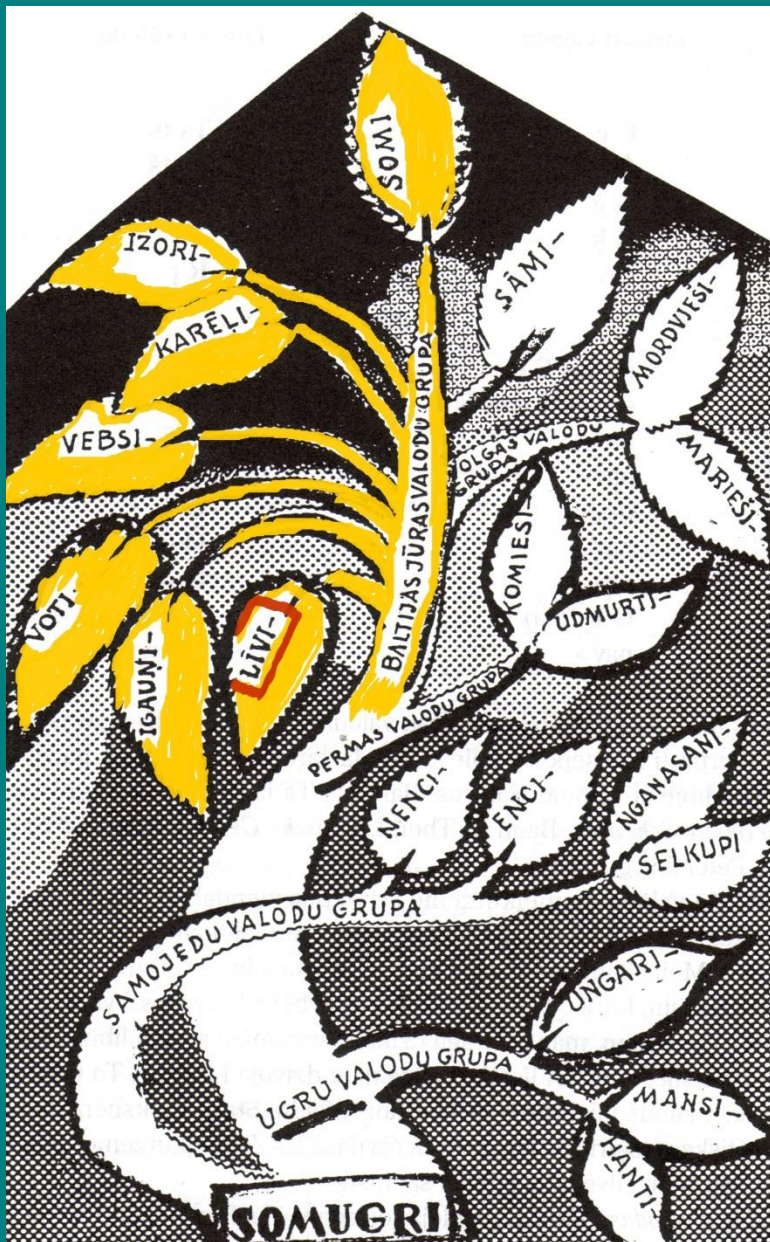

➤ Līvbiešu tālie pirmsenči — Baltijas jūras somu ciltis — Latvijas teritorijā konstatējami pirms aptuveni 6000 gadiem. No šīm ciltīm izveidojās patstāvīgs līvbiešu etnoss ar savu valodu un kultūru, kuras lielākais uzplaukuma periods bijis 10. – 13. gs.

➤ Ap 10. gadsimtu bija izveidojušās arī Latvijas baltu tautas — kurši, latgaļi, sēļi, zemgaļi.

➤ Līvbieši ilgu laiku ir tikuši pakļauti etniskai un lingvistiskai asimilācijai, postošiem kariem, fiziskai iznīcināšanai, arī piespiedu pārvietošanai.

Somugru valodu koks

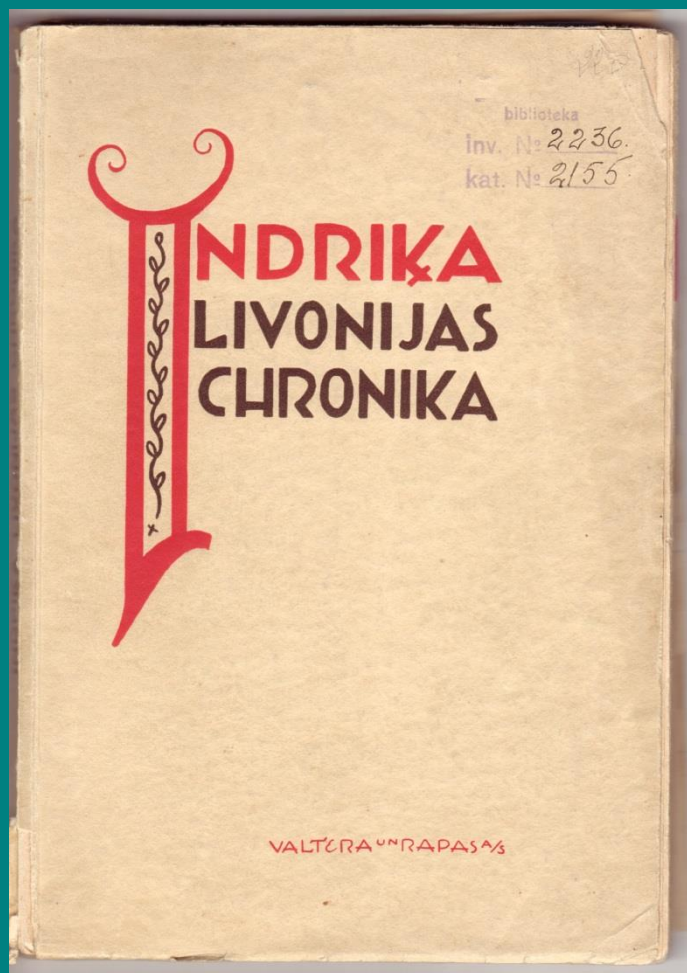

➤ Par savu nākotni drošas var būt tikai trīs somugru valodas – somu, ungāru un igauņu valoda, jo tās ir valsts valodas.

➤ Lībiešu valoda ir iekļauta vairākos starptautiskos reto un apdraudēto valodu sarakstos.

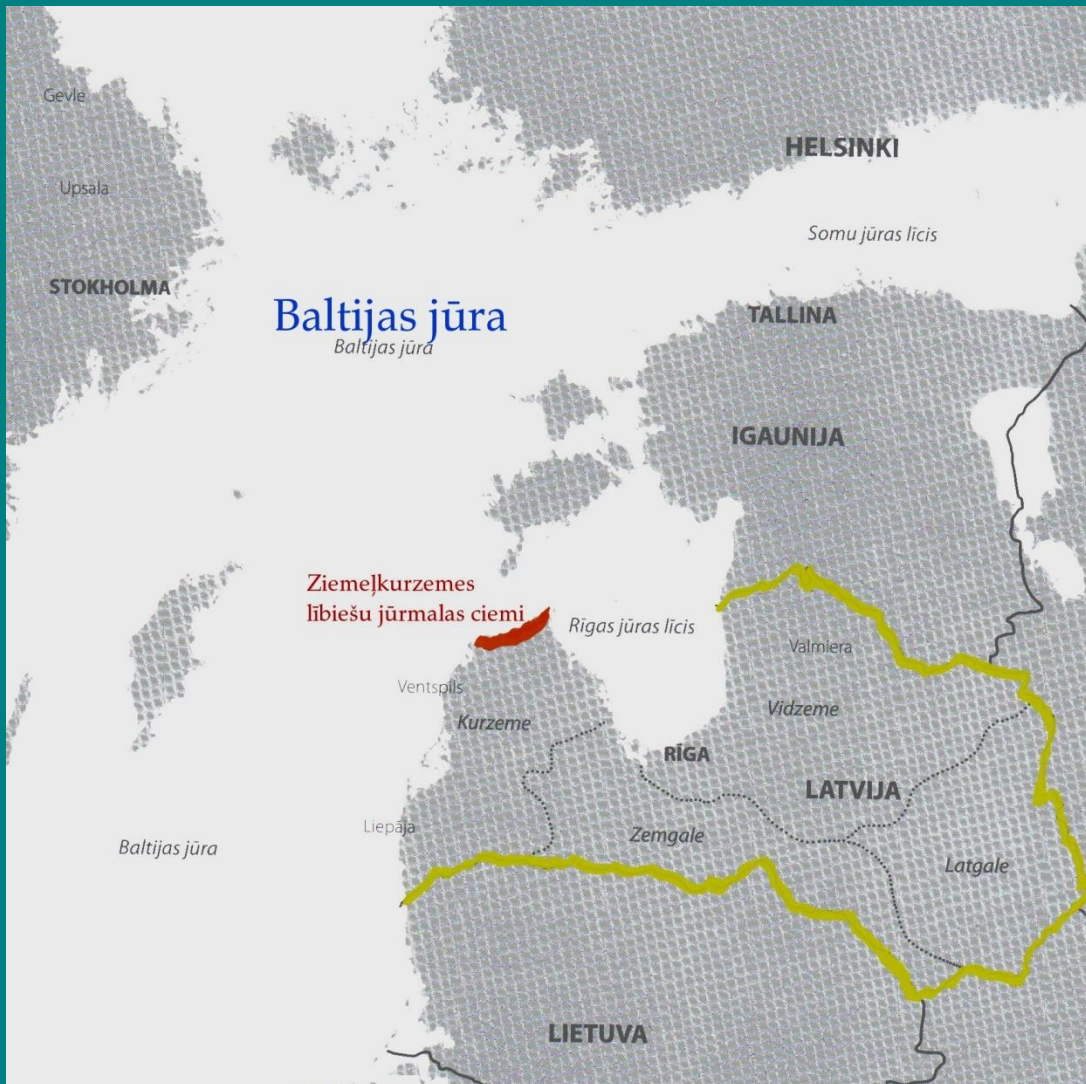
➤ Lībiešu valoda ietilpst Somugru valodu saimes Baltijas jūras somu valodu grupā.

Indriķa Livonijas Hronika

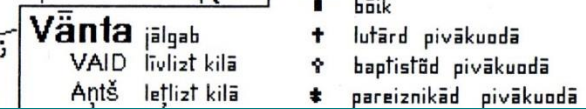

- Par pirmo drošo avotu, kurā minēti lībieši (либь), tiek uzskatīta Krievzemes hronika „Pagājušo laiku stāsts”, kas attiecas uz 11.gs.beigām - 12. gs. sākumu. Hronikā minēti zemgaļi, kurši, latgaļi un lībieši, no kuriem katram bijusi sava valoda.
- Indriķa Livonijas hronika ir senākais Latvijas un Igaunijas vēstures pirmavots. Tajā apkopota lielākā daļa no zināmās lībiešu tautas senākās vēstures un tā aptver laika posmu no 1180. gada līdz 1227. gadam.

Ziemeļkurzeme – lībiešu kopienas pēdējā mājvieta

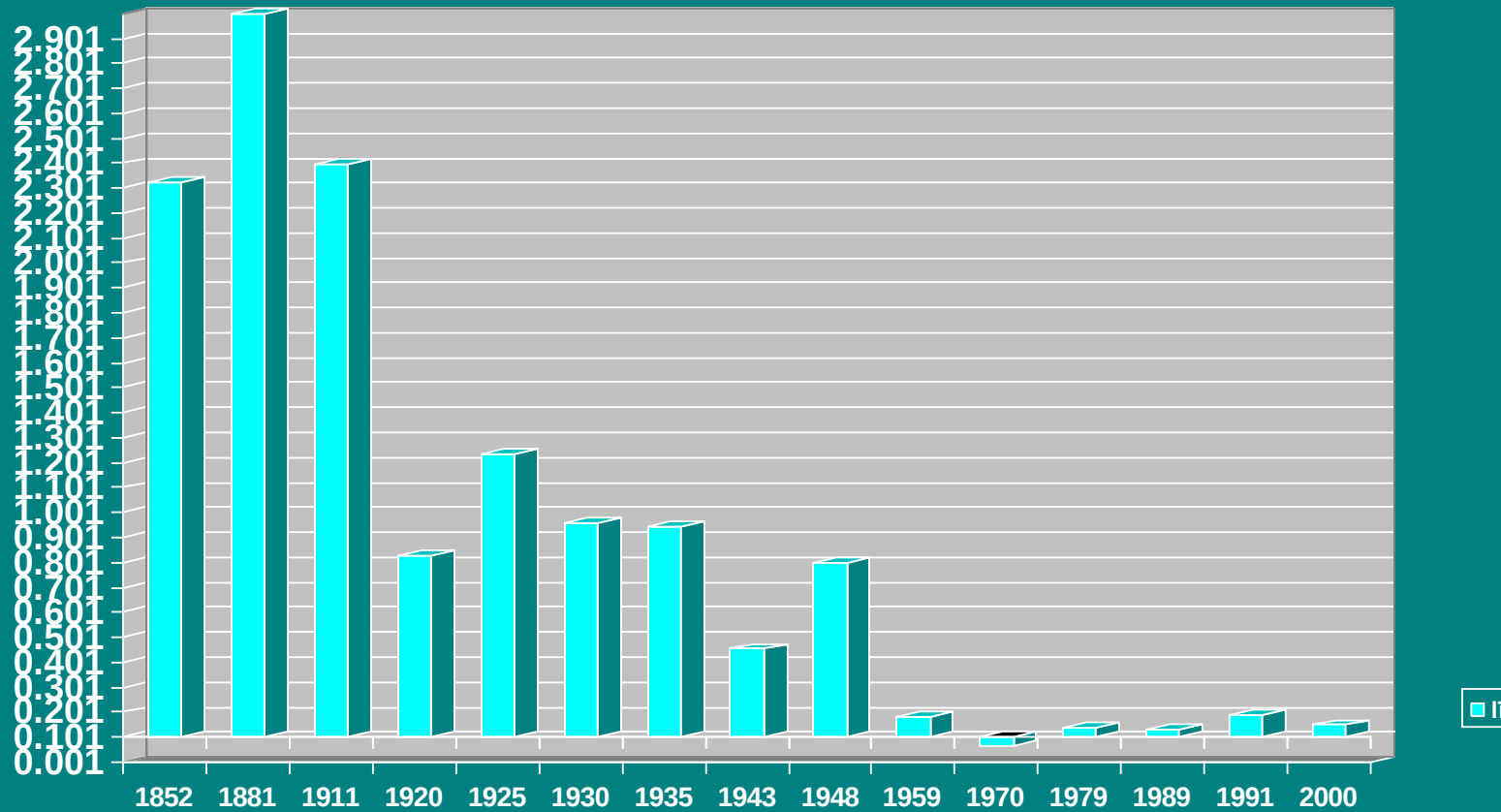
➤ Līvībieši kā viendabīga etniska kopiena visilgāk saglabājās Ziemeļkurzemē, Baltijas jūras piekrastē apmēram 60 km garā joslā starp Ventspili un Kolkasragu.

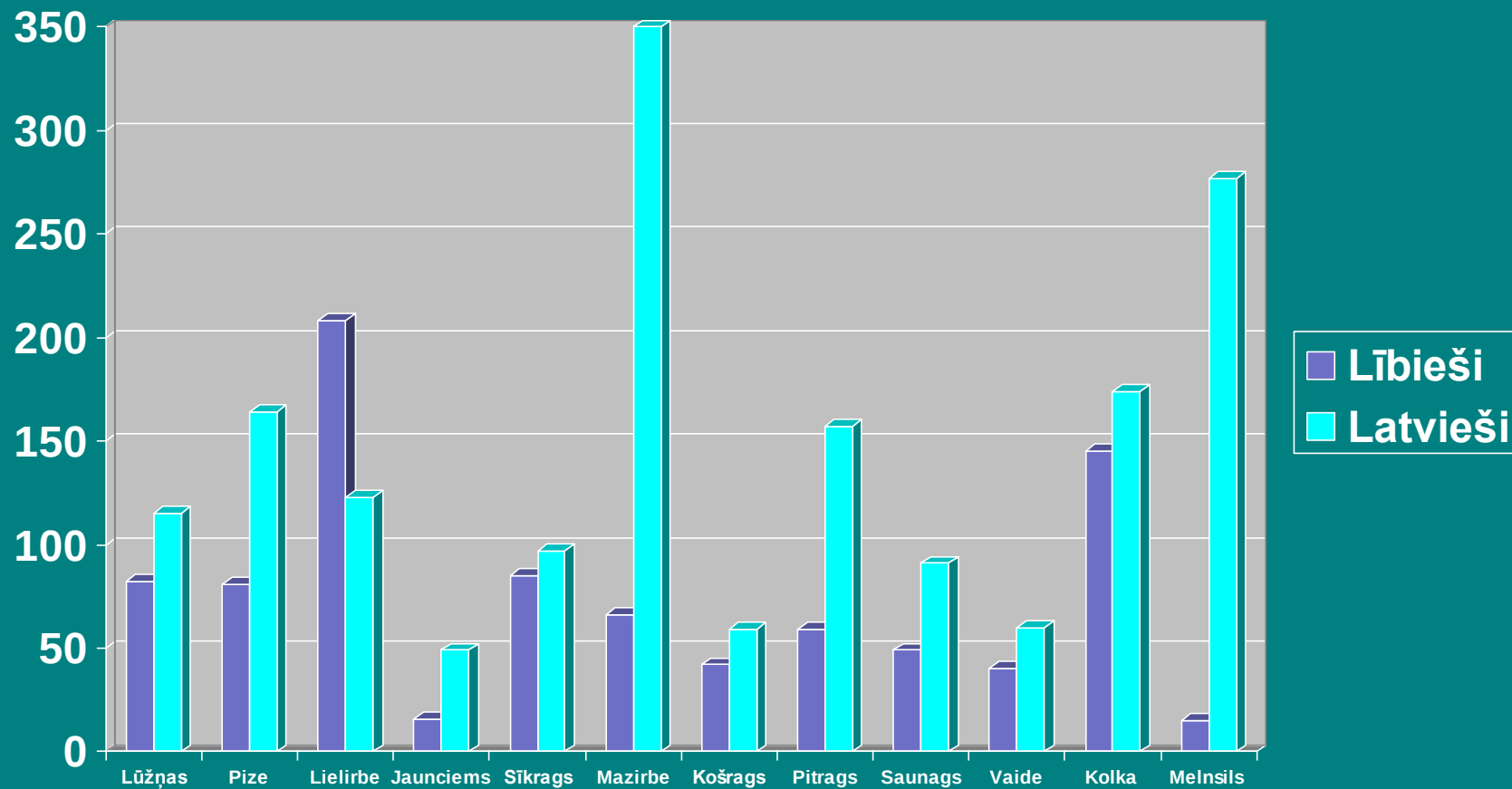
Ziemeļkurzemā lībieši dzīvoja 12 lībiešu ciemos - Lūžņās, Miķeltornī, Lielirbē, Jaunciemā, Sīkragā, Mazirbē, Košragā, Pitragā, Saunagā, Vaidē, Kolkā, Melnsilā.

Lībiešu skaits 19. un 20.gs.

Thousands

Lībiešu un latviešu skaits jūrmalas ciemos 1935. gadā

- Vidzemē lībiešu saplūšana ar latviešiem un valodas nomaiņas process noslēdzās 19. gs. otrajā pusē.
- Kurzemē pēc II pasaules kara lībiešu kopiena pamazām pārtapa latviski runājošā kopienā un lībiešu valodu ģimenē nomainīja latviešu valoda.
- Mūsdienās ir miruši visi zināmie Latvijā un citur pasaulē dzīvojušie dzimtās lībiešu valodas runātāji. Pēdējā dzimtās lībiešu valodas runātāja Grizelda Kristiņa nomira 2013. gada 2. jūnijā Kanādā.
- Lībiešu valodā spēj sazināties aptuveni 40 cilvēku visā pasaulē, no kuriem tikai apmēram puse ir lībiešu izcelsmes. Nevienam tā nav dzimtā valoda.

Grizelda Kristiņa
(1910-2013)

Lībiešu zvejnieki Kolkasragā. 1846. gads

Vācbaltu gleznotājs
August Georg Pezold
(1794-1859)

1846.gadā ekspedīcijā pie lībiešiem
Šēgrēns devās kopā ar gleznotāju
Augustu Pecoldu. Viņa zīmējumi sniedz
pirmās vizuālās liecības par lībiešu
ikdienas dzīvi.

Mazirbes lībieši svētku drānās. 1846.gads

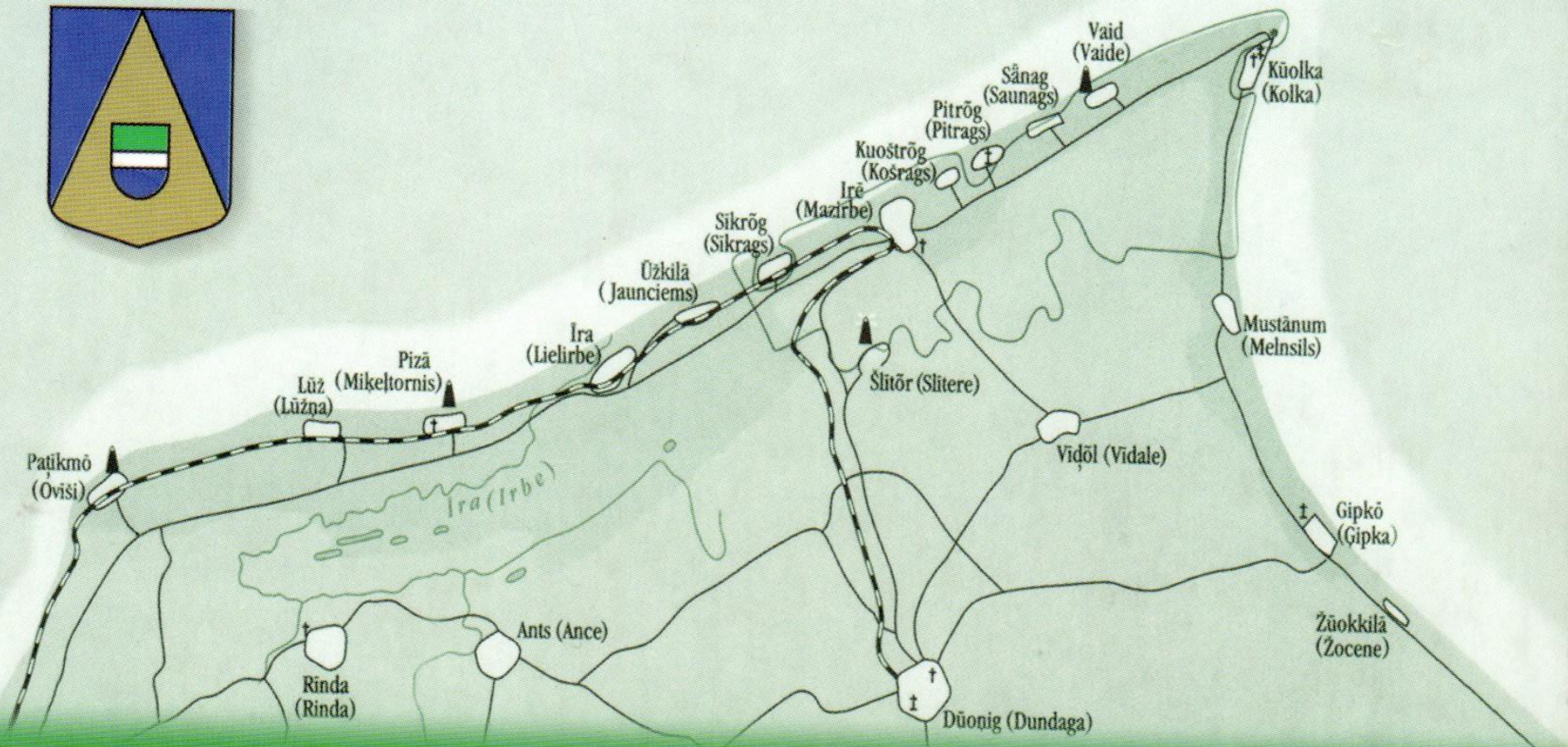
Lībieši Mazirbē. 1846. gads

Kurzemes lībieši. 1846. gads

LĪBIEŠU JŪRMALAS CIEMI ZIEMEĻKURZEMĒ

No 20.gs. sākuma līdz Otrajam pasaules karam

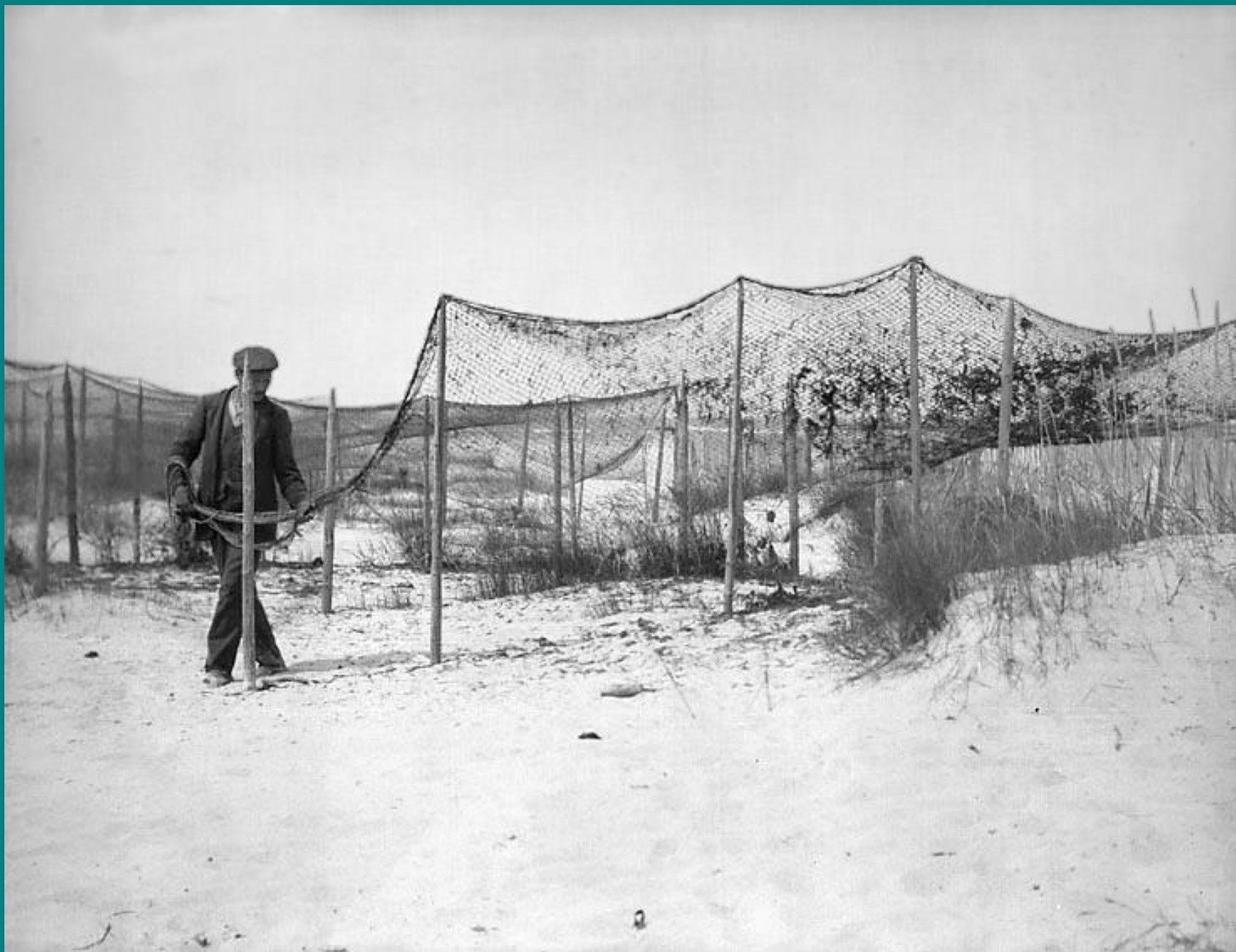
Kolka

Bišu drava Sīkragā

Kolkas zvejnieki 1920. gadā

Vabas Lūžņas jūrmalā

Tiklu būdas Kolkā 1930. gados

Zvejnieki pie buru laivas 1920. gados

Zvejnieki jūrā laivu stūma ar mugurām

Kolka. Zvejnieki purgā reņģu tīklus 1930. gadu beigās

Zivju sāļīšana kādā no Kolkas kūrēm 1930. gadi

Sievas ver uz irbiem butes kūpināšanai

Pēc zvejas tīklus nesa žāvēšanai uz vabām

Tīklu lāpītāja

Laivu būve Košragā, 1928. gads

...šodien

Bušu aukstā
kūpināšana
dūmnamā.

Dūmnams

Dūmnams
cēla arī no
vecām laivām

Kā senos laikos zvejnieki Lībiešu
krastā butes joprojām kūpina
dūmnamā

Tradīcijas

Lībiešu līgava

Tīklu audēja

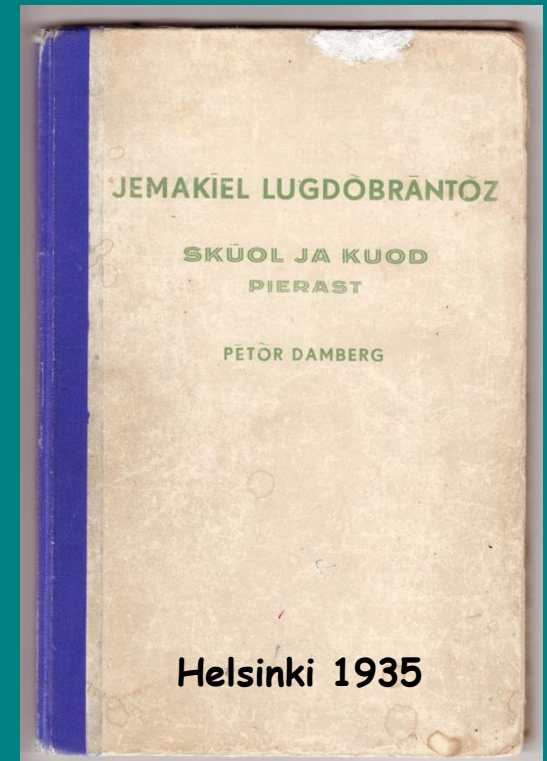

Grāmatniecība

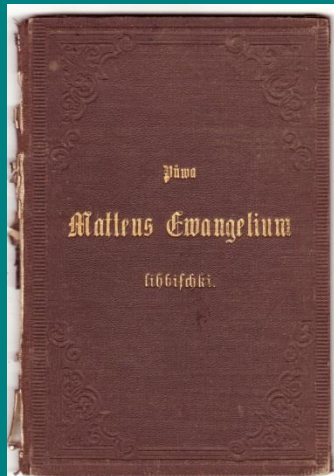
- Ar igauņu un somu organizāciju atbalstu Līvu savienība lībiešu valodā izdeva piecas lasāmgrāmatas, dzejoļu krājumu, divus dziesmu krājumus ar notīm, reliģisko literatūru, Pētera Damberga veidoto lasāmgrāmatu skolām.
- No 1931. gada decembra līdz 1939. gada augustam iznāca mēnešraksts "Līvli"

Mācību literatūra

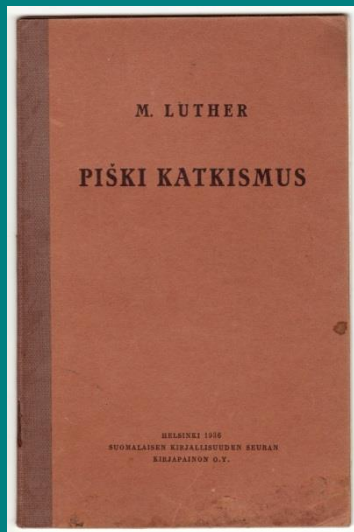
Piecas lībiešu lasāmgrāmatas bija vienīgās, kuras skolēni varēja izmantot mācoties dzimto lībiešu valodu. 1935. gadā izdotā "Dzimtās valodas lasāmgrāmata skolai un mājai" līdz skolām praktiski nenonāca.

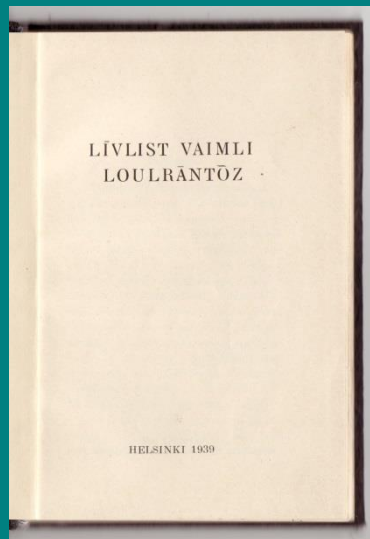
Reliģiskā literatūra

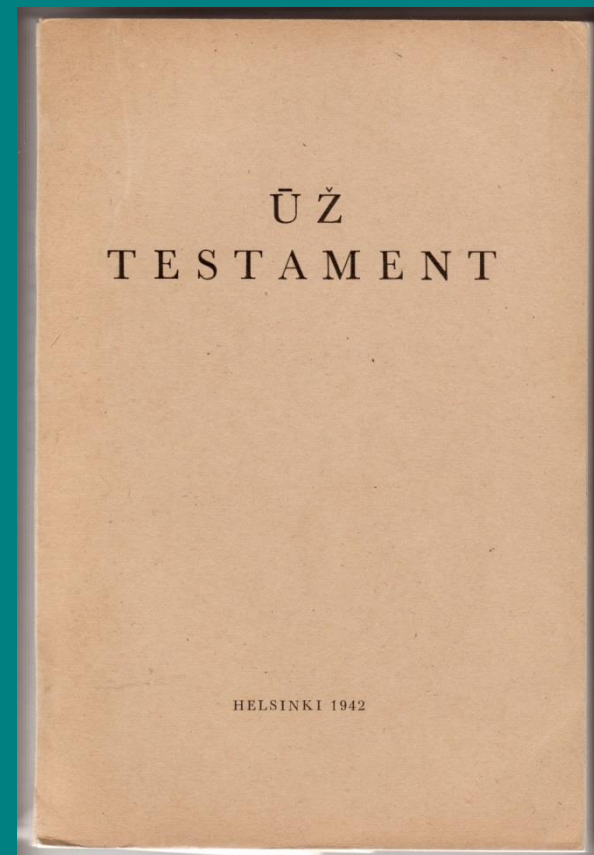
Mateja
evanģēlijs.
Pēterburga,
1880

Mazais katķisms
Helsinki, 1936

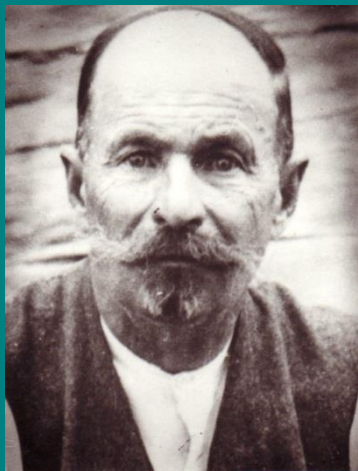

Lībiešu garīgo
dziesmu grāmata
Helsinki, 1939

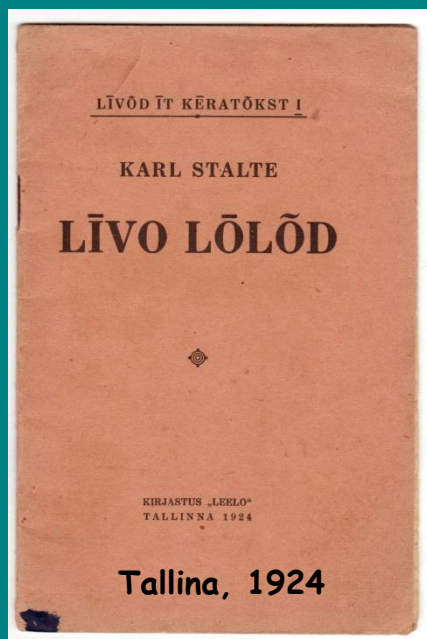

Jaunā Derība,
Helsinki 1942

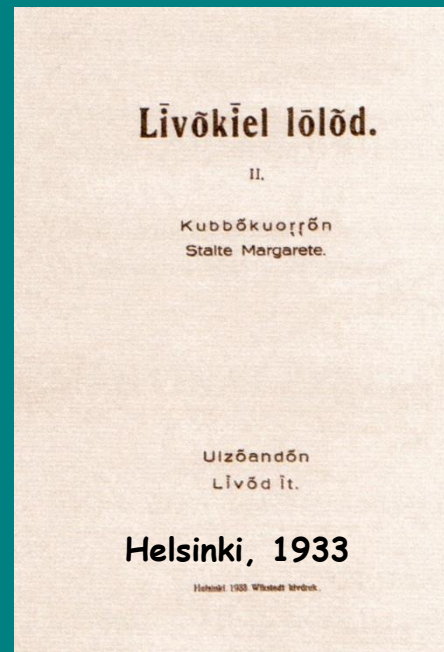
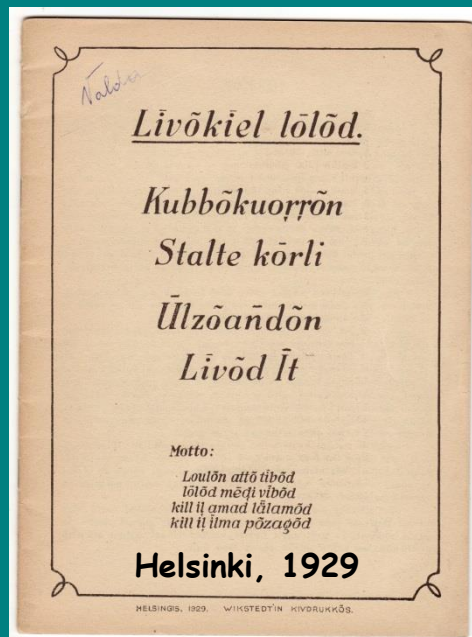
Dzeja un dziesmas

Kārlis Stalte
(1870–1947)

Lībiešu dzeja, 28 dzejoļi

Divi lībiešu kora dziesmu krājumi ar notīm,
kopā 38 dziesmas

Periodika

Līvli

Nr.1. ➔

1939.

Iespiests ar K. Staltes multografu "Mazirbē Ķesteros".

Painatōt K. Stalte multografōks Mazirbe Ķesteros.

Aigakēra Līvli ulzādamist tygub

"Akateeminen Heimoklubi" Helsinkis.

Janvar.

Inda 10 sant.

Idōkamōz eigast.

VONZIZ ŪD AIGAST!

Jāp, 8.12.

Mina ūob māilma sielōm.

Kis minnōn tagan lāb, ab
kā pimdōms, siepīerast ku
tāmmōn um jēlamiz sielōm.
Matteus evangelijums mēg
luggōm, ku Jezus entē opijid
kādēt kyzub: "Kientō tēg ki-
tēt mīnda volay"- sickōrd kyl
Simon Petrus sielidietiz ta-
pertiz: "Ea god Kristus, jēl-
siz Jumal Pūoga." Aga mis
mōtlist jūdōd yļ Jezus?
Juba siz, ku mē ezmiz kōrd
rōkandiz Natseret zynagogēs
nūāiz kyzzimi: Kis se seļli
um? Kes se ab ūo Jozef
pūoga, kien izzō ja jemmō
mēg tūndōm? Kuļ siz ta
kiēt: ma ūob touvōst tūnd.
Sēl ama ezmōks sugāz kēd-
lini yļ tām person. Ja se
kādilmi um tāmmōn yļ lānd,
kuntā ta māilmas um jellōn.
Tās yd tānda pālōs palabōd,
tās tuoist tegiz ajabōd
tām jēlgabst ulzō. Id kitā-
bōd: "Ta um profet," tuoist:
"Te um Kristus," aga ylist
priestōrd kitōbōd: "Galilea
mēld ab nūz mityks profet.
Seļlist kādlimistōn Jezus
tēb lopandōks sōnadōks: "Ma
ūob māilma sielōm." Sie sō-
ne ta rōkandōb neme sūrstō
ylitōst, neme ta mittōmidagid

dōmt, laz rouvz rōkandōgōd
yļ tām, mis tātōd. Yļ pā-
va rouvz pāgip rōkandōbōd,
aga tānda muitizōks sādō
ne ab vōitō. Nejiz se um
Kristusōks. "Ma ūob māilma
sielōm", vel pāgip emip,
ab ku pāve, kien sielōm
yōzō kadub. Tāmmōn, māilma
sielōmōn ab ūo vajtō vajl
pāvūō ja yōdō, ta palātab
yttōluggō se Jumal sielōm,
voldā Jumal iz. Ja kis
tāmmōn tagan lābōd, ne ab
kāt pimdōms, aga jēlamiz siel-
dōms.

Vanā eigast entē jō-
vamōdōks ja kēdamōdōks um
lānd, mēg ūom yrgōnd jellō
was eigastōs. Mēg pīlōm ne-
me igs riek kēdōks ja
ab tuoist kēdōks mēg
riekōs mēg um lōst.
Jegajōdōm um sielōm volmōst
mingis riekōs ta tūb lā-
dō, kas riekōs mēg vōb
kēddimzō, kas tegiz Kristus
sielōm riekōs, mis vōb jē-
lēmōs, siepīerast ku tem-
mōn um jēlamiz sielōm.
Ja, az ka mēg eigastōs
yki ja tuoī kēdam lōb kēd-
tōt, yks ja tuoī mēg lōb
mūtōt sion kis ab kēdō
ja kēb tagan entē Pūsta-
lōzōp, sie ta vōb ka māilma
tuoksimi lōb loptēt entē
kēdōs sielōmōn kas sōd

No 1931. gada līdz 1939. gadam
ar Somijas Radu tautu kluba
atbalstu Līvu savienība izdeva
mēnešrakstu "Līvli"

LIBIEŠU GĀDAGRAMATA 2008
2007
2007
2007
LIBIEŠU gādagramata 2005
1999
1999
MA AKĒB SINDA VIZĒ. TĪRSKA!
VALTS ERNŠTREITS LIBIEŠU RAKSTU VALODA
Zoja Sile LIBIEŠU VALODAS **ABECE**
LIBIEŠI
LIIVLASED. Ajalugu, keel ja kultuur
RENĀTE BLUMBERGA LIBIEŠI dokumentos un vēstulēs
LIBIEŠU KRASTA STĀSTI JUMAVA
Baiba Šuvāne SENĀIS LIBIEŠU CIEMS KOLKA
Valda Marja Šuvāne MAZIRBE – MAZS CIEMS JŪRMALĀ JUMAVA
LIBIEŠU FOLKLORA
Valda Marja Šuvāne LIBIEŠU CIEMS, KURA VAIRS NAV
LIBIEŠI JUKI NAKAMURA

Lībiešu saviesīgās dzīves tradīcijas

Dziedāšanas svētkos 1934. gada 23. jūnijā Mazirbē

Sāmsalas koris svētkos Mazirbē 1934. gada 25. jūnijā

Jaunās kolcenieces saposušās zvejnieku svētkiem 1939. gadā

Lībieši un lībiešu kultūra padomju gados

- Padomju periodā lībiešu sabiedriskā un kultūras rosība atjaunojās tikai 70. gados. Pamatā tā saistīta ar 1972. gadā dibināto lībiešu etnogrāfisko ansambli "Līvlist" Rīgā un "Kāndla" Ventspilī darbību.
- Lībiešu muzikālo mantojumu popularizēja arī latviešu folkloras kopa „Skandinieki”, kuru dibināja 1976. gadā
- 1978. gada augustā lībiešu un latviešu inteligentu grupa rakstiski lūdza Latvijas PSR vadību atzīt lībiešus par patstāvīgu etnosu un novērst viņu asimilēšanu. Iesniegumam nebija oficiālu pozitīvu rezultātu, toties sekoja slēptas represijas.

Mazirbes jauktais koris 1947. gada Dziesmu svētkos. Vienīgā lībiskās identitātes izpausme bija no jauna darinātie lībiešu tautas tērpi

Kolkas koristes 1973. gada Dziesmu svētkos. Tikai tautas tērpi liecināja par dziedātāju lībisko izcelsmi.

Lībiešu dziesmu ansambļi

- Lībiešu entuziastiem 1970. gadu sākumā bija vēlēšanās saglabāt lībiešu valodu un muzikālo mantojumu.
- 1972. gadā nodibinājās divi lībiešu dziesmu kolektīvi - Rīgas lībiešu dziesmu ansambļa „Līvlist” un Ventspils lībiešu ansambļa “Kāndla”. Pirmais ansambļu kopīgais koncerts notika Rīgā, Brīvības muzejā 1972. gada 12. augustā. Kopkoncerta sabiedriskā nozīme bija daudz lielāka nekā ansamblis apzinājās. Lībiešu dziesmas saviļņoja nevien lībiešus un viņu pēctečus, bet arī latviešu inteligenci un jo sevišķi radu tautas - igauņu pārstāvjus.
- 1976. gadā nodibinājās folkloras ansamblis “Skandinieki”, kas popularizēja latviešu un lībiešu folkloru.

Rīgas lībiešu ansambļa "Līvlist" darbības pirmajā desmitgadē tajā dziedāja daudz lībiešu un viņu pēcteči. Vecākās paaudzes dziedātāji vēl brīvi pārvaldīja dzimto lībiešu valodu. Kolektīvā bija ap 50 cilvēku. "Līvlist" koncertēja Latvijā, Igaunijā, arī Krievijā, tā atgādinādami par Latvijas otro pamattautu-lībiešiem.

Ansamblis "Līvlist" uzstājas Vispārējo latviešu dziesmu svētku Tautas mūzikas koncertā 1973. gada 18. jūlijā

Ansambļa "Līvlist" koncertuzvedums "Lībiešu kāzas" Brīvdabas muzejā
1989. gada 8. jūlijā

Aktīvi darbojās arī Ventspils lībiešu ansamblis "Kāndla", kurā tolaik praktiski visas dziedātājas bija lībietes un zināja savu dzimto valodu. Ansamblis daudz koncertēja dzimtajā pusē, arī Igaunijā.

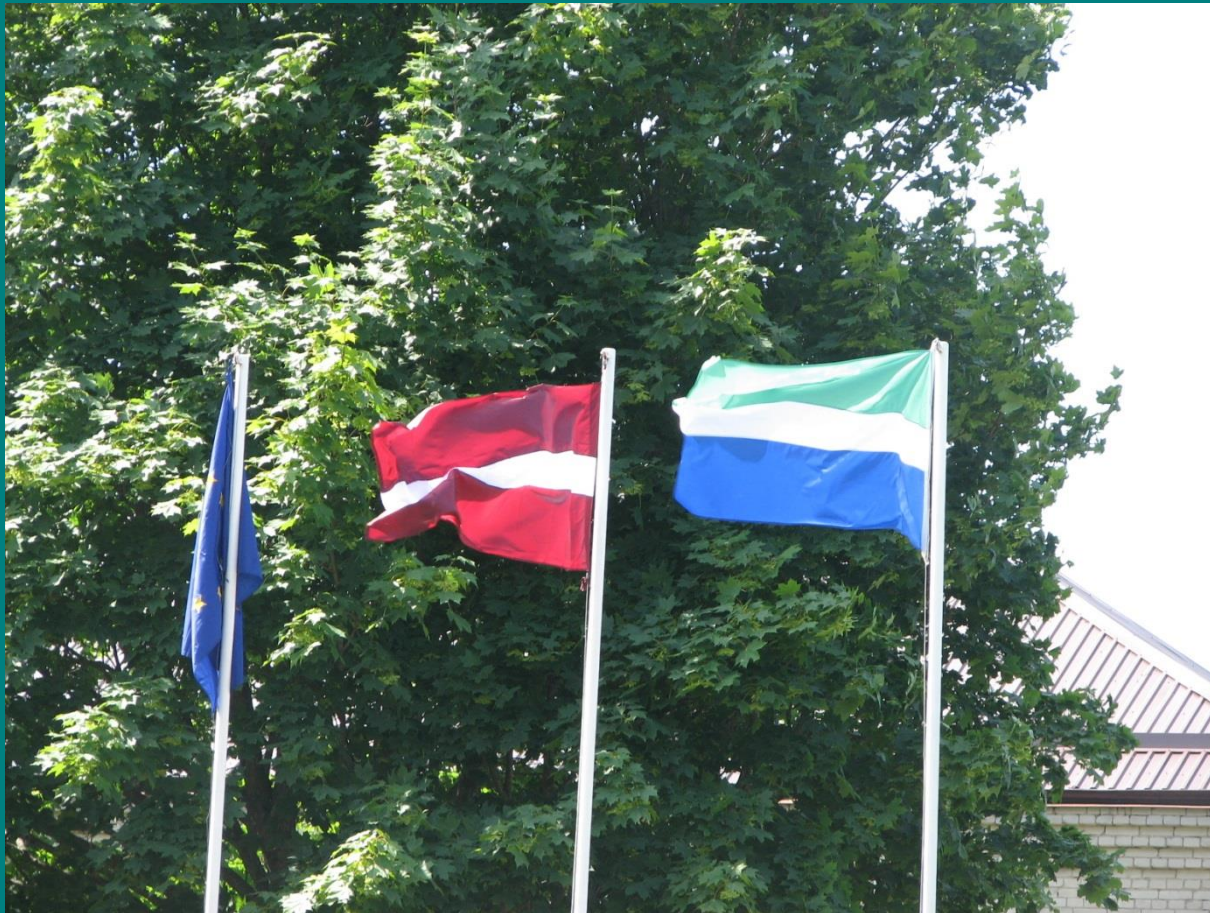

Ansamblis "Kāndla" Miķeļtornī, 1978. gada septembrī

Folkloras kopa "Skandinieki" izveidojās par spēcīgu nacionālās ievirzes folkloras ansambli un guva lielus panākumus Latvijā un vēlāk arī ārzemēs. Galvenais "Skandinieku" repertuārā bija latviešu tautas dziesmas, bet viņi dziedāja arī lībiešu dziesmas.

Folkloras kopa "Skandinieki" Mazirbē 2003. gadā

Līdz ar Latvijas valsts Neatkarības deklarācijas pasludināšanu 1990. gada 4. maijā lībiešiem sākās jauni laiki. Latvijas valsts likumos lībieši tika atzīti par Latvijas otro pamattautu, valsts apņēmas rūpēties par lībiešu identitātes un kultūrvēsturiskās vides saglabāšanu un attīstību.

Lībiešu tautas nams

Līvu savienības dibināšanas sapulce notika Mazirbes mācītājmuižā 1923. gada 2. aprīlī, un savienībā tika pierakstīti 53 biedri.

Galvenie mērķi bija: uzturēt dzīvu lībiešu valodu; lībiešu vidū plaši izplatīt zinības un mācības; palīdzēt uzlabot lībiešu dzīvi.

Lībiešu svētku atklāšana pie Tautas nama 2005. gadā

Lībiešu ansamblī 2009. gada svētkos – priekšplānā ventspilnieču "Rāndalist", aizmugurē rīdzinieku "Līvlist"

Svētku dalībnieki tradicionāli dodas gājienā uz jūru

Igaunju un somu viesi gājienā

Svētku gājiens Mazirbes jūrmalā

Lībieši svētkos

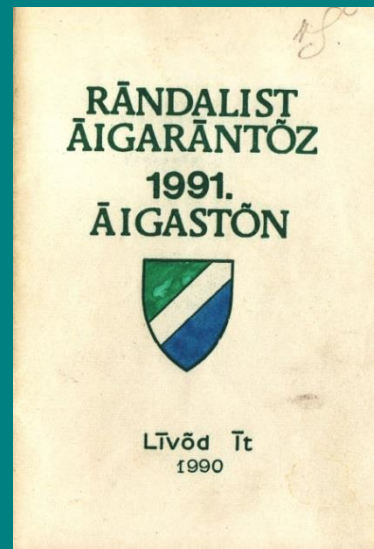
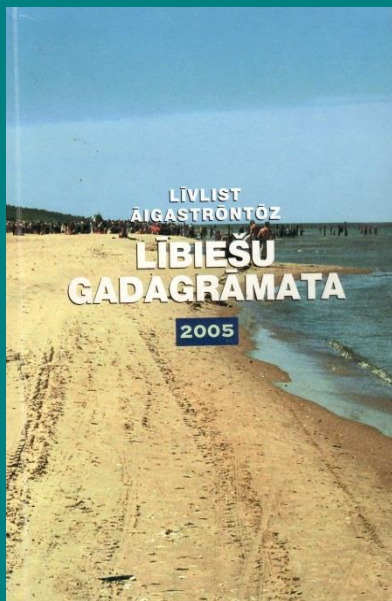
Lībiešu valodas apguve

Rūpes par lībiešu valodas apguvi ir viena no Līvu savienības prioritātēm. Valodu var apgūtursos, vasaras nometnēs. Kopš 1989. gada notikuši dažādi valodas kursi, kas ar pārtraukumiem darbojas līdz mūsdienām. Kursi organizēti Rīgā, Ventspilī, Kolkā u.c.

Izdevumi

- Mācību vajadzībām izdotas nelielas sarunu vārdnīcas, valodas mācību grāmata „Līvõ kēļ”, mācību materiāls iesācējiem, ābece.
- Līvu savienība izdevusi vairākus CD diskus ar mūzikas un valodas paraugu ierakstiem
- No 1992. gada līdz 2008. gadam tika izdots laikraksts “Līvli”, kā arī Lībiešu gadagrāmatas.
- Lībiešu gadagrāmatas izdošana atsākās 2016.gadā

Lībiešu valodas mācību literatūra

Kōrli Stalte

JELZI SŌNĀ

Ābēd ja īrgandōks lugdōbrōntōz

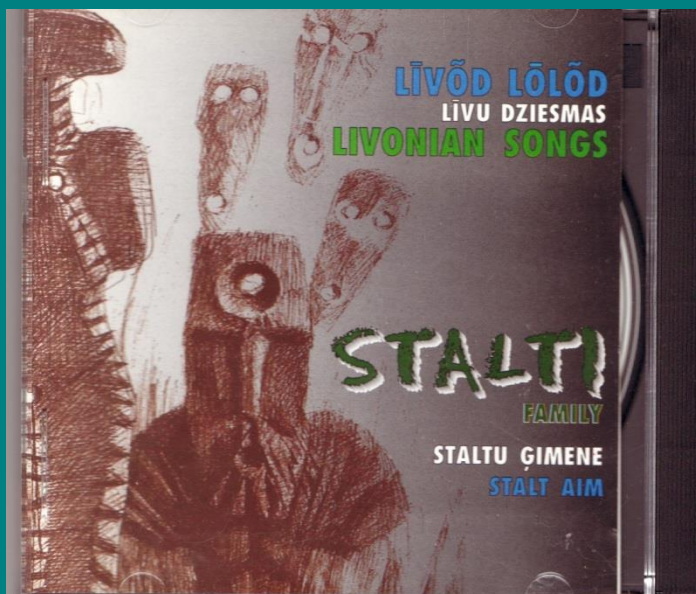
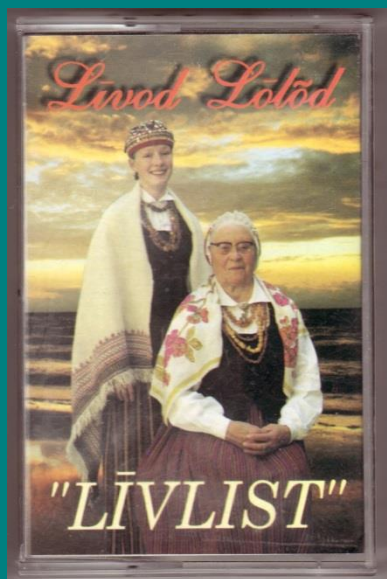
2005. gadā iznāca lībiešu valodas skolotājas Zojas Sīles sastādītā "Lībiešu valodas ābece".

"Dzīvais vārds" ir pirmā ābece lībiešu valodā. To lībiešu dzejnieks un literāts Kārlis Stalte ir sarakstījis 1938. gadā. Manuskripts Igaunijas Valsts arhīvā neizdots bija nogulējies vairāk nekā 70 gadu. Ābeci izdeva 2011. gadā.

2012. gadā iznāca līdz šim lielākā
lībiešu valodas vārdnīca - „Lībiešu-
igauņu-latviešu vārdnīcu”.
Tās sastādītājs ir Tartu Universitātes
emeritētais profesors Tīts Reins Vītso
un redaktors Tartu Universitātes
pētnieks Dr.phil. Valts Ernštreits.
Vārdnīca pieejama arī internetā.

Lībiešu dziesmu un valodas paraugi CD diskos

Lībiešu bērnu un jauniešu vasaras skola «Mierlinkizt»

Kopš 1992. gada Līvu savienība Mazirbē organizē lībiešu bērnu un jauniešu vasaras skoliņu. Tās dalībnieki apgūst lībiešu valodas pamatus, iepazīstas ar tautas tradīcijām, vēsturi, tiekas ar lībiešu valodas un kultūras ekspertiem, piedalās radošajās darbnīcās, gatavo priekšnesumus Lībiešu svētkiem, dodas pārgājienos pa Lībiešu krastu.

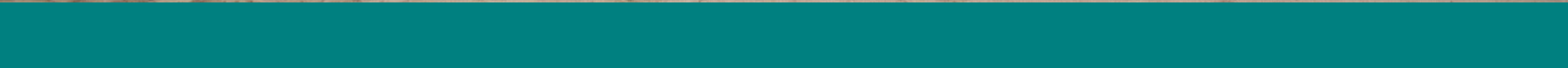

MAZIRBES INTERNĀTPAMATSKOLA

MIERLINKIZT 2017

Rīgas lībiešu ansamblis "Līvlist"

Muzicē Ventpils novada Ībiešu ansamblis "Kāndla"

Kolkas Ībiešu ansamblis "Laula"

Radu tautas, somugru saites

Igaņu dejotāji Lībiešu svētkos Mazirbē

Svētki

Lībiešu karogam

... un prieks

Krāsas un raksti

Lībiskums līdzās

- Lībiešu svētkos Mazirbē: tērpi, karogi, dziesmas, dejas, izstādes, grāmatas, suvenīri, sarunvaloda, etnogrāfiskā istaba
- Lībiešu krasta ciemos: tradicionālā apbūve, žogi, sadzīves priekšmeti, zvejas rīki, tekstīlijas, augi, ziedi

KOLKASRAGS 1.5
KŪOLKA NANĀ CAPE KOLKA

AUTAS NAMS 0.2
OVKUODĀ CULTURE C

PAGASTA PĀRVALDE 0.6
PAGĀSTVALD PARISH OFFICE

LĪVU CENTRS 0.5
LĪVŌ SIDĀM LIVONIAN CENTRE

BIBLIOTĒKA 0.5
BIBLIOTĒK LIBRARY

PELDVIETA 0.3
ĀNDA SWIMMING PLACE

Ieklausieties, skaisti skan līvu valoda!

- Nēļa klūkō vāldad serkōdōks
 - Sadābōd sultātōd kūldas.
 - Irēl pāva lāb lūojō.
 - Bārban
- Četri gulbji baltos kreklos
 - Ienirst kausētā zeltā.
 - Mazirbē saulriets.
 - Baiba Damberga

Sūr tienū!

